



Evropský monitor pracovních míst 2019: změny ve struktuře zaměstnanosti na regionální úrovni

Úvod

Je stále zřejmější, že narůstají hospodářské rozdíly mezi regiony v rámci týchž členských států EU. Některé regiony, obecně regiony hlavních měst a větší metropolitní centra, si vedou mnohem lépe než jiné. Pokud by tyto rozdíly zůstaly bez povšimnutí, mohly by oslabovat sociální a územní soudržnost. Rostoucí nerovnost mezi regiony je činitel, který vede ke zklamání ze stávajících politických systémů, což následně oslabuje sociální vazby, které jsou základem našich demokratických systémů.

Tato zpráva analyzuje změny ve struktuře zaměstnanosti v regionech EU. Identifikace těchto změn v zaměstnanosti v rámci jednotlivých povolání a odvětví a toho, jak se v jednotlivých regionech liší, může tvůrcům politik pomoci, aby porozuměli, jak strukturální změna přispívá ke vzorcům nevyváženého regionálního růstu.

Analýza srovnává vzorce růstu a poklesu míry zaměstnanosti ve čtyřech typech regionů: region hlavního města, jiný převážně městský region, přechodový region a převážně venkovský region. Vztahuje se na 130 regionů v období let 2002–2017 v devíti větších členských státech: Belgie, Česko, Francie, Německo, Itálie, Polsko, Spojené království, Španělsko a Švédsko. Tyto regiony představují téměř čtyři pětiny pracovníků v EU.

Politické souvislosti

Regiony zaujímají v tvorbě politik EU, zejména politiky soudržnosti, významné místo. Jsou základními územními jednotkami pro uplatňování politik, které představují téměř jednu třetinu celkového rozpočtu EU. EU byla dosud ve své snaze o snižování hospodářských rozdílů mezi členskými státy úspěšná. Kombinace politiky vyrovnávání růstu a regionální politiky přispívala v posledních 15 letech k rychlejšímu růstu HDP na obyvatele v členských státech střední a východní Evropy a rovněž umožnila zemím, které přistoupily k EU dříve, jako jsou Irsko, Portugalsko a Španělsko, dosáhnout hospodářské konvergence se zakládajícími členskými státy Evropského společenství.

V posledních letech se však ukazuje, že v mnoha členských státech narůstají rozdíly v hospodářském bohatství jednotlivých regionů. Volební výsledky naznačují, že je to jeden z faktorů, které podnecují rozčarování občanů EU ze zavedených politických stran a rychlý vznik populistických alternativ, které umí takové zklamání proměnit ve svou volební výhodu.

Klíčová zjištění

Nárůst počtu obyvatel a míry zaměstnanosti byl ve všech devíti členských státech mnohem silnější v regionech hlavních měst než v jiných typech regionů téže země. V letech 2002–2017 vzrostla zaměstnanost v regionech hlavních měst o 19 % ve srovnání s 10–12 % jinde. To se projevilo rostoucím podílem na hospodářském výkonu země. Metropolitní oblasti Londýna, Paříže a Stockholmu vytvořily nejméně 30 % HDP svých zemí.

Regiony hlavních měst se vyznačují tím, že mají velmi vysoký podíl zaměstnanosti v odvětví služeb. Tyto regiony prošly procesem deindustrializace dříve a rychleji než jiné regiony, přičemž jejich včasná specializace na služby se ukazuje v souvislosti se soudobým posunem směrem k ekonomice založené na službách jako úspěšná. Služby nyní zajišťují téměř 75 % zaměstnanosti a hospodářské produkce států a tento podíl v mnoha regionech hlavních měst vzrůstá na 85 % a více.

V devíti členských státech nabývá zaměstnanost celkově na kvalitě (vyšší čistá nová zaměstnanost na dobře placených pracovních místech) a je doprovázena mírnou polarizací (o něco větší růst zaměstnanosti u málo placených pracovních míst než u středně placených pracovních míst). Regiony hlavních měst však jsou zjevně významným vektorem polarizace zaměstnanosti. Mají neúměrně vysoký podíl dobré placených a vysoce kvalifikovaných pracovních míst ve službách náročných na znalosti, nicméně ve většině regionů hlavních měst během analyzovaného období vzrostl také podíl málo placených pracovních míst.

Navzdory rozevírajícím se nůžkám v hospodářství mezi regiony hlavních měst a jinými regiony je však zřejmé, že se struktury zaměstnanosti na regionální úrovni přiblížují k průměrné evropské struktuře zaměstnanosti. Například rychlé zmenšování zemědělského odvětví v Polsku v posledních desetiletích a odpovídající růst zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu a zejména ve službách byly v tomto členském státě důležitou hybnou silou vzestupné konvergence. Zároveň se regiony v rámci stejné země čím dál více liší ve struktuře zaměstnanosti, zatímco rozdíly mezi členskými státy se buď zmenšují, nebo zůstávají stejně.

V zemích a regionech, ve kterých se ukázala jako nejodolnější zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu (Česko, Polsko a některé německé regiony), se nejlépe udržela středně placená pracovní místa.

Politické ukazatele

Zatímco EU byla úspěšná při snižování hospodářských rozdílů mezi členskými státy, nadále se zvyšovala sociální nerovnost a v poslední době se objevily obavy veřejnosti i politiků v souvislosti se zvyšující se nerovností mezi regiony v rámci zemí.

Při podpoře regionálně vyváženějšího růstu hrají důležitou roli veřejné investice, například ve formě zaměstnání ve státní správě, protože pracovní místa ve vzdělávání, zdravotnictví a veřejné správě mají obvykle nadprůměrnou úroveň mezd a jsou rovnoměrněji rozložena geograficky.

Za jeden z léků na nevyvážený regionální růst byla považována regionální mobilita a jednotlivci byli povzbuzováni k přesunu z upadajících regionů do regionů s vyšším růstem. V takovém případě však hrozí, že regiony s méně příznivými podmínkami budou zaostávat ještě více. Regiony i jednotlivci potřebují integraci stejně velkou měrou a tato potřeba je ještě naléhavější v regionech postižených úpadkem průmyslové výroby nebo vylidňováním.

S ohledem na stále více digitální – a v mnoha případech na místě nezávislou – povahu mnoha druhů práce patří ke zjevným příkladům politiky, která může přispět k rozptýlení pracovní činnosti, všeobecná dostupnost vysokorychlostního širokopásmového připojení. Kvalitní zaměstnanost – často práce, která by v zásadě mohla být prováděna na dálku nebo virtuálně – však ve skutečnosti vykazovala tendenci se ve velkých městských regionech, často v regionech hlavních měst, koncentrovat více, nikoli méně. Propojení je sice užitečné, ale může představovat pouze částečnou odpověď na problém regionálně nevyváženého růstu.

Regionální politika EU by měla i nadále regionům s nepříznivými podmínkami pomáhat, aby stále více nezaostávaly za regionálními „tahouny“. Investice do infrastruktury zajišťují pojivovou tkáň, což posiluje vazby mezi různými regiony a typy regionů. Investice do lidského kapitálu (například prostřednictvím Evropského sociálního fondu a Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci) pomáhají jednotlivcům a společnostem v těchto regionech přizpůsobit se měnícím se potřebám na pracovišti. Tyto politiky mohou zmírnit rizika nadměrné koncentrace hospodářské činnosti v některých oblastech a územní izolace v jiných oblastech.

Další informace

Zpráva *Evropský monitor pracovních míst 2019: Změny ve struktuře zaměstnanosti na regionální úrovni* je k dispozici na adrese <http://eurofound.link/ef19036>.

Vedoucí výzkumu: John Hurley

information@eurofound.europa.eu